

“Interferenta undelor” sau “Despre cuplarea a doua antene”.

Bazele teoriei cuplării antenelor sînt similare interferenței undelor învățată în liceu în clasa a 11-a, în capitolul de compunere a oscilațiilor.

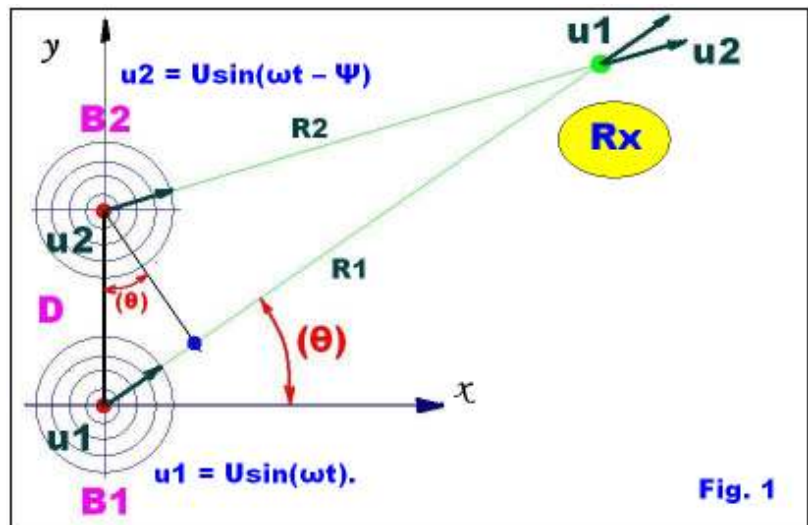
O scurtă rememorare a celor învățate mai demult, cu aplicație la undele scurte, este cuprinsă în cele ce urmează.

Fie două surse de unde, coerente, [unde coerente înseamnă că undele au aceeași frecvență și că defazajul între ele este constant] numite **B1** și **B2**. Admitem că sursa **B2** emite unda **u2** cu un defazaj Ψ în urma unei emise de sursa **B1** [este întârziată față de **u1**].

Undele generate de cele două surse au expresia matematică generală de formă

1. $u_1 = U \sin(\omega t)$.
2. $u_2 = U \sin(\omega t - \Psi)$

Un observator este plasat în punctul **Rx**, arbitrar ales în spațiu, la o distanță mult mai mare decât distanța dintre cele două surse. Sursa **B1** este plasată în originea sistemului de coordonate **x-y** și axa **Y** este orientată de la **B1** spre **B2**. Definim ca axa de observație dreapta **B1Rx**. Aceasta axă face unghiul (θ) cu abscisa sistemului de coordonate **x -y**. Într-un sistem de coordonate polar, suprapus peste cel rectangular definit mai sus și avînd aceeași origine cu acesta, acest unghi (θ) este variabilă sistemului.

Compunerea celor două unde, **u1** și **u2** în punctul de observație **Rx** se face prin suprapunerea efectelor. În această situație, în punctul de observație sosesc și își suprapun efectele două unde sinusoidale, a căror expresie matematică generală este dată de relațiile 1. și 2. de mai sus. Spunem că în punctul de observație **Rx** undele interferează.

Cine nu are răbdare la matematică, poate trece direct la următoarea parte, de după ecuația 13.

Undele generate de cele două surse, **B1** și **B2**, se propagă în spațiul presupus uniform și izotrop, din aproape în aproape, cu viteza finită **v**. Dacă notăm cu **R1** și respectiv **R2** distanța de la fiecare sursă pînă la punctul de observație **Rx**, atunci timpul în care cele două unde parcurg distanțele **R1** și respectiv **R2** sînt

$$3 \quad t_1 = R_1 / v \quad \text{și respectiv} \quad t_2 = R_2 / v ,$$

unde **v** este viteza de deplasare a undelor de la sursă la observator.

La momentul (t) , observatorul plasat în punctul **Rx**, constată că unda **u1** ajunsă la el este undă emisă de sursa **B1** la momentul $(t - t_1)$ și respectiv unda **u2** ajunsă la el este undă emisă de sursa **B2** la momentul $(t - t_2)$, ceea ce se poate scrie astfel:

$$4 \quad u_1(\mathbf{R}_x)(t) = U \sin \omega (t - t_1)$$

$$5 \quad u_{2(Rx)}(t) = U \sin [\omega (t - t_2) - \Psi]$$

si cumulind efectele celor doua unde asupra ppunctului R_x , unda rezultanta in punctul unde se afla observatorul este

$$6 \quad u_{Rx}(t) = U \sin \omega (t - t_1) + U \sin [\omega (t - t_2) - \Psi]$$

In aceasta relatie se fac urmatoarele substitutii: $\omega = 2\pi / T$, $t_1 = R_1 / v$, $t_2 = R_2 / v$, si se obtine

$$7. \quad u_{Rx}(t) = U \sin \left[\frac{2\pi}{T} \left(t - \frac{R_1}{v} \right) \right] + U \sin \left[\frac{2\pi}{T} \left(t - \frac{R_2}{v} \right) - \Psi \right]$$

In aceasta ecuatie, in argumentele functiei sinus se introduc factorii $1/T$ in parantezele rotunde, si apoi, facind inlocuirea $T * v = \lambda$, se obtin ecuatiile 8 si apoi 9 de mai jos:

$$8. \quad u_{Rx}(t) = U \sin \left[2\pi \left(\frac{t}{T} - \frac{R_1}{\lambda} \right) \right] + U \sin \left[2\pi \left(\frac{t}{T} - \frac{R_2}{\lambda} \right) - \Psi \right]$$

$$9. \quad u_{Rx}(t) = U \left\{ \sin \left[2\pi \left(\frac{t}{T} - \frac{R_1}{\lambda} \right) \right] + \sin \left[2\pi \left(\frac{t}{T} - \frac{R_2}{\lambda} \right) - \Psi \right] \right\}$$

De la trigonometrie se stie ca: $\sin \alpha + \sin \beta = 2 * \sin [(\alpha + \beta) / 2] * \cos [(\alpha - \beta) / 2]$ si ecuatia 9 devine:

$$10. \quad u_{Rx}(t) = 2 * U * \sin \frac{1}{2} \left\{ \left[2\pi \left(\frac{t}{T} - \frac{R_1}{\lambda} \right) \right] + \left[2\pi \left(\frac{t}{T} - \frac{R_2}{\lambda} \right) - \Psi \right] \right\} * \\ * \cos \frac{1}{2} \left\{ \left[2\pi \left(\frac{t}{T} - \frac{R_1}{\lambda} \right) \right] - \left[2\pi \left(\frac{t}{T} - \frac{R_2}{\lambda} \right) - \Psi \right] \right\}$$

De unde, desfacind parantezele, si operind toate simplificariile posibile, asa dupa cum urmeaza in dezvoltarea ecuatiei 10 :

10.1	$u_{Rx}(t) = 2 * U * \sin \left\{ \left[\frac{2\pi}{2} \left(\frac{t}{T} - \frac{R_1}{\lambda} \right) \right] + \left[\frac{2\pi}{2} \left(\frac{t}{T} - \frac{R_2}{\lambda} \right) - \frac{\Psi}{2} \right] \right\} * \\ * \cos \left\{ \left[\frac{2\pi}{2} \left(\frac{t}{T} - \frac{R_1}{\lambda} \right) \right] - \left[\frac{2\pi}{2} \left(\frac{t}{T} - \frac{R_2}{\lambda} \right) - \frac{\Psi}{2} \right] \right\}$
10.2	$u_{Rx}(t) = 2 * U * \sin \pi \left\{ \left[\left(\frac{t}{T} - \frac{R_1}{\lambda} \right) \right] + \left[\left(\frac{t}{T} - \frac{R_2}{\lambda} \right) - \frac{\Psi}{2\pi} \right] \right\} * \\ * \cos \pi \left\{ \left[\left(\frac{t}{T} - \frac{R_1}{\lambda} \right) \right] - \left[\left(\frac{t}{T} - \frac{R_2}{\lambda} \right) - \frac{\Psi}{2\pi} \right] \right\}$
10.3	$u_{Rx}(t) = 2 * U * \sin \left[\pi \left(\frac{t}{T} - \frac{R_1}{\lambda} + \frac{t}{T} - \frac{R_2}{\lambda} - \frac{\Psi}{2\pi} \right) \right] * \\ * \cos \left[\pi \left(\frac{t}{T} - \frac{R_1}{\lambda} - \frac{t}{T} + \frac{R_2}{\lambda} + \frac{\Psi}{2\pi} \right) \right]$

se ajunge la expresia finala, data de ecuatia 11 :

$$11. u_{Rx}(t) = 2 * U * \cos \left[\pi \left(\frac{R_2 - R_1}{\lambda} + \frac{\Psi}{2\pi} \right) \right] * \sin \left[\pi \left(\frac{2t}{T} - \frac{R_1 + R_2}{\lambda} - \frac{\Psi}{2\pi} \right) \right]$$

In relatia 11. de mai sus, numai termenul $\sin [...]$ este variabil functie de timp (t). Termenul $2U \cos [...]$ este constant fata de variabila (t), este deci "amplitudinea" functiei $u(t)$, iar valoarea lui este dependenta de doi parametri :

- de pozitia punctului de observare R_x prin marimea $(R_2 - R_1)$ si
- de defazajul Ψ dintre cele doua unde.

Asadar **amplitudinea** functiei $u_{Rx}(t)$ este :

$$12. \quad A = 2 * U * \cos \left[\pi \left(\frac{R_2 - R_1}{\lambda} + \frac{\Psi}{2\pi} \right) \right]$$

Urmarind in Fig.1 , se vede ca $(R_2 - R_1) = -D \sin \theta$, si facind aceasta inlocuire in ecuatie 12 rezulta expresia valorii amplitudinii in functie de unghiul θ si de defazajul initial Ψ .

$$13. \quad A(\theta, \Psi) = 2 * U * \cos \pi * \left[\frac{\Psi}{2\pi} - \frac{D}{\lambda} \sin(\theta) \right]$$

De aici incolo este mai putina matematica.

Analiza grafica a ecuatiei amplitudinii unei rezultante se va face in coordonate polare, utilizind orice program care permite vizualizarea functiilor matematice [eu folosesc in continuare programul pe care mi l-a pus la dispozitie Alex, YO5AMF, si anume Graphmatica.]

Scopul analizei este determinarea amplitudinii rezultantei compunerii celor doua unde in punctul de observatie R_x , avind ca "variabila" unghiul " θ " si ca parametri distanta " D " dintre cele doua surse si defazajul dintre cele doua unde, " Ψ ", respectiv aceasta inseamna desenarea diagramei de directivitate !

Pentru aplicarea directa a rezultatelor la analiza utilizarii a doua antene alimentate simultan la receptia sau emisia undelor radio, facem citeva precizari suplimentare, si anume:

1. Cele doua surse B_1 si B_2 sint antenele sistemului.
2. Defazajul " Ψ " al semnalului aplicat antenei 2 se masoara fata de semnalul aplicat antenei 1 si, deoarece este vorba de o intirziere a acestuia, " Ψ " are semn negativ.
3. Reprezentarea grafica a functiei din ecuatie 13 reprezinta diagrama de directivitate "in tensiune" a sistemului de 2 antene.
4. Reprezentarea grafica a patratului functiei din ecuatie 13 reprezinta diagrama de directivitate "in putere" a sistemului de 2 antene

Parametri (D/λ) si Ψ , pentru unde scurte, pot lua urmatoarele valori practice:

$$[3] \quad (D/\lambda) = 1/4 \text{ sau } 1/2$$

$$[4] \quad \Psi = 0 \text{ sau } -\pi/2 \text{ sau } -\pi \text{ sau } -3\pi/2$$

In conditiile de mai sus, avem 8 posibilitati de conectare si de defazare a celor doua antene

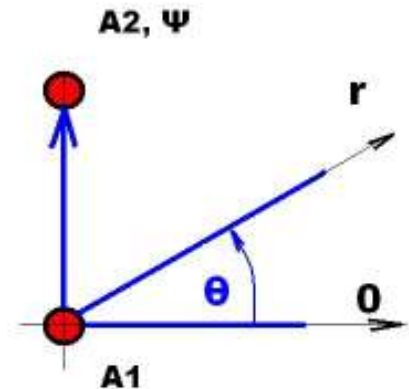
1	2	3	4	5	6	7	8
$(D/\lambda) = 1/4$	$(D/\lambda) = 1/4$	$(D/\lambda) = 1/4$	$(D/\lambda) = 1/4$	$(D/\lambda) = 1/2$	$(D/\lambda) = 1/2$	$(D/\lambda) = 1/2$	$(D/\lambda) = 1/2$
$\Psi = 0$	$\Psi = -\pi/2$	$\Psi = -\pi$	$\Psi = -3\pi/2$	$\Psi = 0$	$\Psi = -\pi/2$	$\Psi = -\pi$	$\Psi = -3\pi/2$

Ecuatiile pentru amplitudinea “ tensiunii” sint de forma ecuatiei 13 :

$$A1(\theta\Psi) = 2 * U * \cos \pi [(\Psi / 2\pi) - (D / \lambda) \sin (\theta)]$$

De unde, prin inlocuirea valorile parametrilor (D/λ) si Ψ , se obtin cele 8 ecuatii pentru diagrama de radiatie in tensiune. De asemenea, vom presupune amplitudinea U a semnalului radiat de fiecare antena, egal cu unitatea.

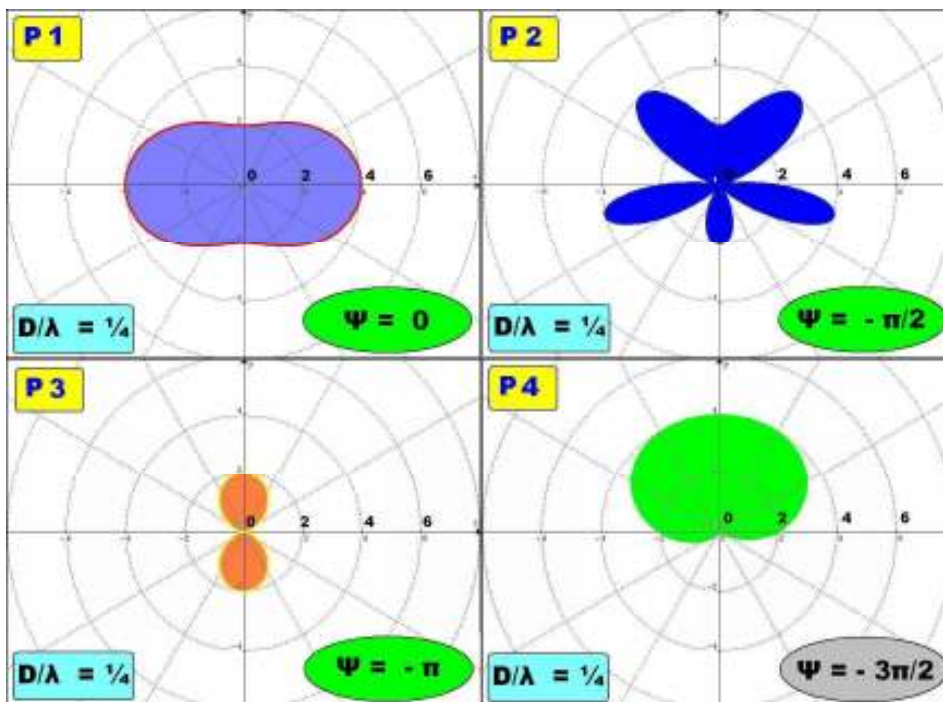
- U1 $U(\theta\Psi) = 2 * \cos \pi [-0.25 \sin (\theta)]$
- U2 $U(\theta\Psi) = 2 * \cos \pi [(-1/4) - \sin (\theta)]$
- U3 $U(\theta\Psi) = 2 * \cos \pi [(-0.5) - 0.25 \sin (\theta)]$
- U4 $U(\theta\Psi) = 2 * \cos \pi [(-3/4) - 0.25 \sin (\theta)]$
- U5 $U(\theta\Psi) = 2 * \cos \pi [-0.5 \sin (\theta)]$
- U6 $U(\theta\Psi) = 2 * \cos \pi [(-1/4) - 0.5 \sin (\theta)]$
- U7 $U(\theta\Psi) = 2 * \cos \pi [(-1/2) - 0.5 \sin (\theta)]$
- U8 $U(\theta\Psi) = 2 * \cos \pi [(-3/4) - 0.5 \sin (\theta)]$

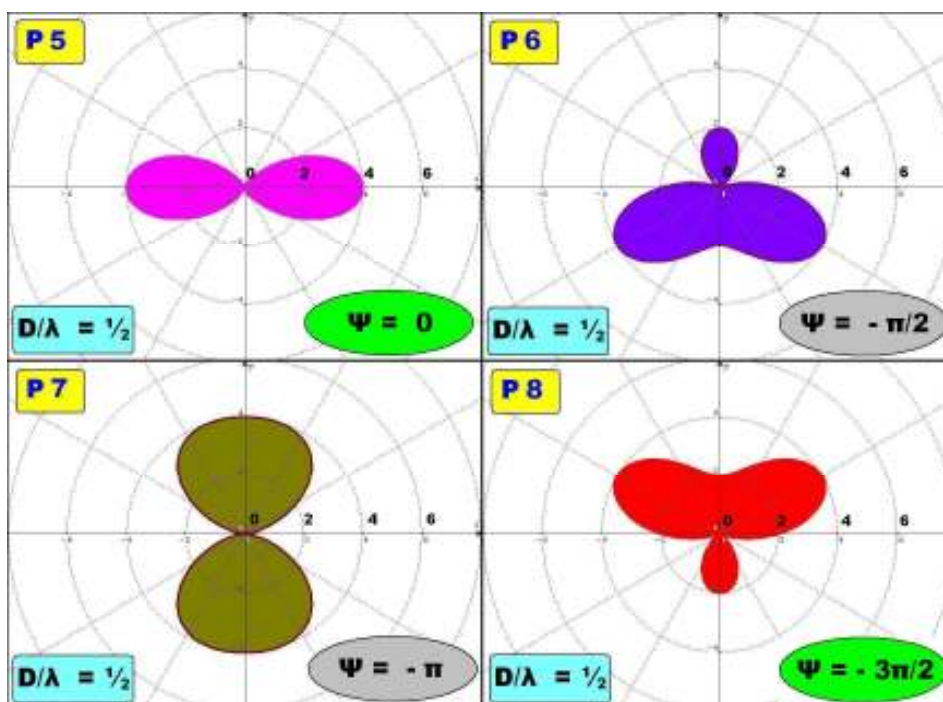
In programul de reprezentare grafica a functiilor matematice, Graphmatica, pentru reprezentarea in coordonate polare, $U(\theta)$ si $P(\theta)$ devin r , θ devine t , si π devine p , astfel ca ecuatiile de mai sus, transcrise pentru programul Graphmatica devin:

Ecuatia pentru Tensiune		Ecuatia pentru Putere	
U1	$r = 2 * \cos p [-0.25 \sin (t)]$	P1	$r = 4 * [\cos p [-0.25 \sin (t)]]^2$
U2	$r = 2 * \cos p [(-1/4) - \sin (t)]$	P2	$r = 4 * [\cos p [(-1/4) - \sin (t)]]^2$
U3	$r = 2 * \cos p [(-0.5) - 0.25 \sin (t)]$	P3	$r = 4 * [\cos p [(-0.5) - 0.25 \sin (t)]]^2$
U4	$r = 2 * \cos p [(-3/4) - 0.25 \sin (t)]$	P4	$r = 4 * [\cos p [(-3/4) - 0.25 \sin (t)]]^2$
U5	$r = 2 * \cos p [-0.5 \sin (t)]$	P5	$r = 4 * [\cos p [-0.5 \sin (t)]]^2$
U6	$r = 2 * \cos p [(-1/4) - 0.5 \sin (t)]$	P6	$r = 4 * [\cos p [(-1/4) - 0.5 \sin (t)]]^2$
U7	$r = 2 * \cos p [(-1/2) - 0.5 \sin (t)]$	P7	$r = 4 * [\cos p [(-1/2) - 0.5 \sin (t)]]^2$
U8	$r = 2 * \cos p [(-3/4) - 0.5 \sin (t)]$	P8	$r = 4 * [\cos p [(-3/4) - 0.5 \sin (t)]]^2$

Pentru antenele amplasate la distanta de $\lambda / 4$ una de cealalta, in functie de defazajul introdus, se obtin urmatoarele diagrame de radiatie in putere:

Pentru antenele amplasate la distanta de $\lambda / 2$ una de cealalta, in functie de defazajul introdus, se obtin urmatoarele diagrame de radiatie in putere :

Ce ne trebuie de fapt , ce se poate construi si in functie de relatia cu vecinii, si ce ni se potriveste in materie de antene , este inasa o alta poveste..... Decizia va apartine.

Pentru a afla cum se face cuplarea a doua antene vezi mai intii articolul lui Alex, YO5AMF la adresa de internet urmatoare : <http://www.radioamator.ro/articole/view.php?id=333>

73 ! si 88 ! Nora. YO4AYL

profesor Victoria Olaru, Liceul cu Program Sportiv "N. Rotaru" Constanta.